

ДЕВІАНТНА СПЕЦИФІКА САМОСВІДОМОСТІ ЛЮДИНИ З ХАРЧОВОЮ АДИКЦІЄЮ: ТЕОРЕТИЧНИЙ РАКУРС ПРОБЛЕМИ

Гошовська Дарія

Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна

Hoshovska.Darija@vnu.edu.ua

ORCID : <http://orcid.org/0000-0003-2675-8015>

Гошовський Ярослав

Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна

Hoshovskyj.Jaroslav@vnu.edu.ua

ORCID : <https://orcid.org/0000-0003-1026-386X>

Мета. У статті здійснено теоретичний аналіз психологічних особливостей самосвідомості особистості з харчовою адикцією, зокрема в ракурсі девіантності.

Методи. Для реалізації мети дослідження було задіяно методи наукового теоретичного вивчення : аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення.

Результати. Огляд науково-психологічної джерелознавчої бази дав змогу констатувати, що проблема адиктивної харчової поведінки особистості дуже ускладнено впливає на її самоусвідомлення і тісно поєднана з девіантністю. Людина з харчовою адикцією піддається негативній стереотипізації, кепкуванню, гандикапізму, сегрегації та іншим принизливим ставленням. Це може накладати на неї травмогенну стигму і спонукати до усамітнення, самовтечі або й девіантних моделей поведінки. Харчова адикція корелює з харчовою депривацією та супроводжується численними особистісними комплексами і проявами, нервово-психічною анорексією, булімією, компульсивним переїданням тощо. Розлади харчової поведінки співмірні з патогенністю, зумовлюють виникнення амбівалентності, когнітивно-афективної розбалансованості, що загалом негативно впливає на якість самоусвідомлення та самореалізації в мікро- і макросоціумі.

Висновки. У контексті вивчення девіантної поведінки людини окреме вагоме місце займають Харчові адикції істотно ускладнюють особистісну психо- і соціогенезу людини. Самоусвідомлення особистості з харчовими розладами відбувається дуже специфічно і проблемно, оскільки заторкується базовий людський інстинкт до їжі, тому типовими є перепади самооцінки, хисткість самоакцептації, дифузність самототожнення тощо. У стимулюванні

девіантно-адиктивного вектору споживання, ідентифікації та самореалізації особистості досить часто маніпулятивну роль відіграє реклама харчових продуктів. Харчові адикції блокують повноцінне самоусвідомлення, зокрема позитивне самоосмислення та самоприйняття особистістю своєї тілесності, та зазвичай негативно впливають на її психофізичне здоров'я.

Ключові слова: особистість, самосвідомість, девіація, харчова адикція, розлади харчової поведінки людини, девіантна адиктивність, реклама харчових продуктів.

Daria Hoshovska, Yaroslav Hoshovski. Deviant specificity of self-awareness of a person with food addiction: a theoretical perspective of the problem.

Purpose. The article provides a theoretical analysis of the psychological features of the self-awareness of a person with food addiction, in particular from the perspective of deviance.

Methods. To realize the goal of the research, methods of scientific theoretical study were used: analysis, synthesis, abstraction, generalization.

Results. A review of the scientific and psychological sources made it possible to state that the problem of addictive eating behavior of an individual has a very complicated effect on his self-awareness and is closely connected with deviance. A person with food addiction is subject to negative stereotyping, mockery, handicapping, segregation and other humiliating attitudes. This can impose a traumatic stigma on him/her and lead to seclusion, self-escape, or even deviant behavior patterns. Food addiction correlates with food deprivation and is accompanied by numerous personal complexes and manifestations, anorexia nervosa, bulimia, compulsive overeating, etc. Eating disorders are commensurate with pathogenicity, cause the emergence of ambivalence, cognitive-affective imbalance, which generally negatively affects the quality of self-awareness and self-realization in micro- and macro-society.

Conclusions. In the context of the study of deviant behavior of a person, a special important place is occupied by food addictions, which significantly complicate the personal psycho- and sociogenesis of a person. Self-awareness of a person with eating disorders occurs in a very specific and problematic way, since the basic human instinct for food is affected, therefore, fluctuations in self-esteem, shakiness of self-acceptance, diffuse self-identification, etc. are typical. Food advertising often plays a manipulative role in stimulating the deviant-addictive vector of consumption, identification and self-realization of a person. Food addictions block full-fledged self-awareness, in particular, positive self-understanding and self-acceptance by a person of his/her physicality, and usually negatively affect his/her psychophysical health.

Key words: personality, self-awareness, deviation, food addiction, human eating disorders, deviant addiction, food advertising.

Вступ. Серед нагального проблемогенного спектру сучасних науково-психологічних досліджень окремого статусу набувають проблеми вивчення девіантної адиктивності особистості. На зламі тисячоліть в умовах явних і латентних геополітичних воєн і конфліктів, вочевидь, доцільно вести мову про загальне посилення соціопатологізації людства. Боротьба за енергетичні ресурси, економічно-політичне домінування, духовно-ідеологічну владу негативним девіантним плетивом огортають повсякденну життєдіяльність пересічної людини, яка зазвичай, перебуваючи під посиленням тиском засобів масової інформації, втрачає опірність, надмірно часто застосовуючи психологічний захист і намагаючись уникнути тиску численних проблем. Одним із шляхів виходу досить часто обирається адиктивність як спроба втечі/самовтечі від дискомфортичних і деструктивних детермінант. Поміж широкого кола різноманітних адикційних модифікацій особливою значущістю виокремлюється харчова депривація, яка найчастіше слугує причиною появи харчової залежності.

Мета статті – встановити психологічні особливості девіантної специфіки самосвідомості особистості з харчовими розладами, які гальмівним чином і дискомфортичними чинниками впливають на її життєвий шлях.

Методи та процедура дослідження. Для реалізації дослідницької мети нами було задіяно методи науково-теоретичного вивчення : аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, що дало змогу встановити специфіку самоусвідомлення людини з адиктивною харчовою поведінкою.

Обговорення результатів. У вітчизняному науковому просторі потужний розгалужений психологічний аналіз проблем харчової поведінки особистості здійснено Л. Абсалямовою (Абсалямова, 2017). Дослідниця в річищі функціонально-генетичного аналізу вищих форм поведінки людини констатувала, що харчова поведінка людини загалом і жінок зокрема є дуже важливим компонентом вищої міжфункціональної системи. Ця система постала, розвивалася та функціонує у складно-суперечливій взаємодії найрізноманітніших вітальних потреб і впливу культурального середовища (цінності, настановлення, мотивації, стереотипи тощо) щодо їжі. Здійснений розлогий теоретико-емпіричний аналіз дав підстави таксономізувати

основні харчові розлади жінок та розробити результативну програму психокорекції (Абсалямова, 2019).

Нами встановлено (Гошовська, Гошовський, 2021; 2022), що серед психологічних особливостей просторово-часових обмежень і стигматизації особистості важливе місце належить харчовій депривації. Харчова депривація здійснює поліфундаментальні обмеження та блокаду біо-, психо- і соціогенези людини та виступає загрозою її психофізичному здоров'ю. Ми трактуємо її як обмеження базового інстинкту до їжі – ключового джерела людської екзистенції : від вродженого смоктального рефлексу до традиції поминальної тризни, щоб через сакралізований (присмачений) ритуал провести людину у засвіти. Безперечно, людина з харчовою адикцією (особливо в підлітковому віці) досить часто піддається кепкуванню, гандикапізму, сегрегації та іншим принизливим ставленням, що може накладати на неї болісну стигму і тим самим спонукати до усамітнення, самовтечі або й девіантних моделей поведінки.

Психологічними особливостями людини з харчовою адикцією виступають прояви тривожності, фрустрованості, амбівалентності, депресивності та інших афективно вигоральних психостанів. Переживання меншовартості, знехтуваності, «інакшості» може зумовлювати появу численних комплексів, слугувати причиною нервово-психічної анорексії, булімії, компульсивного переїдання тощо. Звичайно, голодомор, біологічний голод, аліментарна дистрофія, харчовий маразм, квашіоркор та інші похідні симптоми і наслідки харчової депривації негативно й девіантно впливають на самосвідомість особистості, насамперед на її самооцінку й самоакцептацію, та постають причинами затримки розвитку, ретардації, девіталізації (Гошовська, Гошовський, 2022).

Н. Charng, J. Piliavin, P. Callero (Charng et al., 1988) пишуть про специфіку набуття і функціонування самосвідомості, рольової ідентичності й аргументованих дій у прогнозі повторної поведінки та відзначають, що проблеми і хиби рольового і статусного ототожнення найчастіше корелюють з розладами як у повсякденній діяльності, так і з адекватною рецепцією та підтриманням власної тілесності. Рольова ідентифікаційна дифузність несприятливо й амбівалентно супроводжує життєвий шлях людини і завдає численних проблем та випробувань у взаєминах та існуванні й самореалізації в мікро- і макросоціумі.

Самоідентичність і теорія запланованої поведінки, як вважають P. Sparks, R. Shepherd (Sparks, Shepherd, 1992), можуть набуватися і реалізовуватися через оцінку ролі ідентифікації із зеленим споживацтвом. Встановлення взаємозв'язку між самоідентифікацією та поведінковими намірами, незалежно від ролі настановлень, висвітлені з урахуванням результатів емпіричного вивчення ставлень до споживання овочів органічного виробництва. Встановлено, що адекватна операціоналізація компонентів теорії запланованої поведінки може призводити до відсутності незалежного зв'язку між показником самоідентичності та показником поведінкових намірів. Звичайно, з урахуванням можливості набуття людиною певного ототожнення через спеціально стимульовані ціннісні настановлення можна стверджувати про спроможність регулювати нормативність або ненормативність становлення і прояву її поведінки.

Синтез найрізновекторнішої медико-, біо-, соціо-, психологічної інформації про досліджувану девіантно-адиктивну проблематику містить довідник щодо розладів харчової поведінки, в якому констатовані як закономірності появи, так і унікальність та специфічність проявів такої залежності, зокрема з урахуванням ролі індивідуальних біосоціальних параметрів і властивостей психоструктури особистості (Costin, 1996).

Детальна і багатопланова наукова інформація презентована у популярному серед різнопрофільних фахівців довіднику з психотерапії анорексії та нервової булімії (Garfinkel, Garner, 1985), в якому вміщені матеріали про загальну та унікальну природу і симптоматику цих феноменів, зокрема висвітлено не тільки констатації патогенності, але й запропоновано шляхи, засоби і способи зниження та нейтралізації їхнього негативного впливу на людську свідомість та підсвідомість.

Крізь призму врахування унікальності і специфічності кожної особистості та її індивідуальних відмінностей G. Tasca, L. Szadkowski, V. Illing, A. Trinneer, R. Grenon, N. Demidenko (Tasca et al., 2009) досліджують прихильність дорослих, депресію та симптоми розладу харчової поведінки. Наголошується важливість посередницької ролі стратегій регулювання афекту для збалансування цілісності і гармонійності життєіснування людини з харчовими адикціями.

Цілком слушно вважають R. Povey, B. Wellens, M. Conner (Povey et al., 2001), що ставлення людини до дотримання нею м'ясних, вегетаріанських та веганських дієт є досить часто дифузним або й контраверсійним. Важливим фактором постає виникнення амбівалентності, що може загалом негативно вплинути на якість самоусвідомлення та самореалізації, адже особистісна дихотомія зумовлює численні проблеми, переживання і перепони для активної та впевненої життєдіяльності.

Крізь призму медичного забезпечення здоров'я особистості вчені констатують, що систематичний і багатоплановий контроль ваги в кабінеті лікаря дає змогу пацієнтові вибудувати зазвичай позитивну перспективу власного тілесного образу, оскільки опертя на динаміку позитивних змін, правда, інколи навіть з перепадами і спадами, надихає на досягнення кращих результатів щодо корекції сприймання власного фізичного/тілесного Я (Ashley et al., 2001).

R. M. Ryan, E. L. Deci відзначають, що згідно з теорією самовизначення особистості важливу роль відіграють психологічні потреби в розвитку мотивації та здоров'я, від яких залежить успішність як самоприйняття, так і самореалізації. Відзначено, що мотивація до здорового способу життя виступає запорукою антидевіантних схильностей і намірів, а отже слугує позитивній просоціальній налаштованості людини (Ryan, Deci, 2017).

S. Kim, S. Lee, E. Kang, K. Hur, C. Ahn, B. Cha, J. Yoo, H. Lee (Kim et al., 2006) ведуть мову про визначальний вплив модифікації способу життя на метаболічні параметри у пацієнтів з цукровим діабетом. Окрім медичного й рекреаційно-оздоровчого ракурсу проблеми висвітлено також психологічні аспекти, зокрема окреслено негативний досвід харчових адикцій для психофізичної конституції людини, адже захворювання на цукровий діабет породжує цілу низку психогенних девіантно й адикційно забарвлених переживань, ставлень інших людей і самоствавлень.

A. Oenema, J. Brug, вивчаючи виникнення і природу порівняння власного сприйнятого харчового жиру та ставленнями інших людей, зазначають не лише медичні аспекти проблеми, але й негативний психологічний вплив усвідомлення особистістю надмірної ваги, шкідливості ожиріння для власного індивідуального і соціального Я (Oenema, Brug, 2003).

Значну роль у керуванні (досить часто – маніпулюванні) поведінкою людини відіграють засоби масової інформації, насамперед рекламний сегмент.

P. Sparks розкриває основні причини того, чому люди не завжди діють відповідно до своїх настановлень, а також чому та через вплив яких факторів відбуваються зміни їхніх ставлень, зокрема з урахуванням впливу засобів масової інформації (Sparks, 2000). Постулюється положення про те, що послідовність «ставлення – поведінка – переконання» не може бути добре зрозумілою без посилення на ширший соціальний контекст, у якому ми живемо. На нормальний або девіантний розвиток людини істотний вплив має членство в групі, особливо ж система ієрархізованих статусно-рольових переконань, тобто типова фраза «хто що кому, коли і з яким ефектом говорить?» насправді вміщує величезні масиви психологічної інформації щодо сугестивності, психологічного тиску, владно-підвладних взаємин тощо. Девіантність може культивуватися внаслідок тривалого когнітивного дисонансу і тиску соціальної/асоціальної групи, субкультури, яка настирливо пропонує моделі генерації поведінки, що може відхилитися від усталених норм.

Про результативність соціал-біхевіористських підходів у вивченні окресленої нами інформації можна стверджувати, врахувавши дослідження, здійснене P. Winkielman, K. Berridge, J. Wilberger (Winkielman et al., 2005), в якому детально проаналізовані несвідомі афективні реакції на замасковані щасливі чи сердиті обличчя, зокрема в контексті впливу на споживчу поведінку та судження про цінності. Дослідники встановили три властивості основних, несвідомо викликаних афективних реакцій, констатували, що вони можуть впливати на подальшу поведінку, вони діють, не викликаючи свідомих почуттів, і вони взаємодіють з мотивацією. Перевірка впливу підсвідомо представлених радісних чи сердитих облич на наливання та споживання напою викликали у спраглих учасників різноманітні афективні реакції. Загалом доказано, що базові афективні реакції можуть бути несвідомими і взаємодіяти зі спонукальною мотивацією людини, щоб впливати на оцінку цінності та поведінку щодо валентних об'єктів. По суті, ще раз емпірично констатовано піддатливість людини спеціально організованим маніпулятивним впливам.

Багатовекторний огляд досліджень щодо впливу їжі на розвиток і становлення харчової поведінки дітей, здійснений G. Hastings, M. Stead, L. McDermott, A. Forsyth, A. MacKintosh, M. Rayner та ін. (Hastings et al., 2003), узагальнено стверджує, що спеціальна рекламна діяльність, яка постійно, наполегливо і цілеспрямовано здійснюється виробниками харчових продуктів, а також реалізується завдяки рекламному впливові роздрібних торговців та рекламодавців, потужно заохочує дітей до споживання харчових продуктів, які вміщують велику кількість жиру, цукру та солі. Звичайно, це істотно підриває поради щодо здорового харчування та сприяє появі різноманітних проблем зі здоров'ям, а також може стати причиною появи харчових девіацій та адикцій.

Безперечно, що професійно змонтована реклама харчових продуктів може істотно впливати на знання, цінності, уподобання, мотивацію та поведінку дітей щодо їжі. Діти отримують багато задоволення від реклами їжі та переживають позитивні емоції, водночас можна стверджувати, що добре розрекламована дієта може бути менш здоровою та корисною, ніж рекомендована справжніми фахівцями у цій галузі. Слід констатувати істотну силу впливу й ефективність сучасного комерційного маркетингу, зокрема в тому, щоб покращити харчування дітей та молодих людей. Проте складно знайти пряме підтвердження теорії когнітивного праймінгу, згідно з якою посилена й інтенсивна активація за допомогою мас-медіа однієї спеціально підібраної думки у реципієнта як споживача інформації може викликати супутні пов'язані з нею думки та міркування, а також теорії когнітивної інтерференції або контрастних ефектів.

У дослідженні J. G. Halford, E. J. Boyland, G. M. Hughes, L. Stacey, S. McKean, T. Dovey, M. Bejond-Brand (Halford et al., 2008) йдеться про вплив телевізійної реклами їжі на вибір їжі у дітей. Ракурс наукової уваги зосереджено на здебільшого негативному впливі надмірної реклами з харчовою тематикою на ще не сформовану дитячу психіку, тому громадське здоров'я та харчування істотно залежать від того, наскільки високою або низькою є антирекламна опірність дітей, адже механізми соціальної навіюваності, наслідування, зараження активно спрацьовують на їхнє самоусвідомлення. Встановлено цілу низку закономірних реакцій і системних переживань як афективних розладів у дитини, якщо вага є статусом, правда, здебільшого не дуже сприяливим для

самоствердження. Зазначено, що залежність від телереклами їжі може бути як однією з причин ожиріння дитини, так і предиктором харчових та інших девіацій та адикцій, тобто негативним і шкідливим перетином медичної та особистісно-соціальної дискомфорності.

С. Armitage (Armitage, 2006) в контексті реалізації системного психологічного консультування та надання допомоги у ракурсі клінічної психології. піддає детальному наукологічному аналізу докази того, що наміри впровадження сприяють переходам між етапами змін. Маючи конкретні наміри виконання певних обмежень/самообмежень у харчуванні, людина спроможна швидше і якісніше досягнути поставленої мети і скоротити час перебігу тих очікуваних позитивних змін, про які ще зовсім недавно доводилося лише мріяти. Алгоритмізованість і планованість намірів імплементації істотно покращують процеси досягнення певних етапів та стимулюють здобуття реальних змін, які помітні і корисні для біосоціального життєіснування. Водночас, згідно з поглядами С. Armitage (Armitage, 2004), які базуються на валідних результатах рандомізованих досліджень, можна цілком достовірно констатувати, що наміри впровадження зменшують споживання жиру та гармонізують біобаланс особистості, що позитивно впливає на її соціальну діяльність та комунікацію, самоусвідомлення і самопрезентацію.

Як вважають R. E. Glasgow, D. J. Toobert, M. Barrera, L. A. Strycker (Glasgow et al., 2004), у поведінковій медицині вдалим і апробованим ключем до успішного управління діабетом як гальмівним чинником здоров'я людини та позитивного самоприйняття нею власної тілесності виступає асесмент. Для вирішення проблеми такий системний асесментний підхід, що включає стандартизовані багатоаспектні оцінки, зокрема численні оціночні процедури (тести, інтерв'ю, ділові ігри тощо), має неабияке прогресивне значення, оскільки підтвердив свій лікувально-розвивальний ефект і потенціал та допомагає людині позбавитися негативних адикцій, зумовлених різними харчовими залежностями та їхніми похідними хворобами і психологічними наслідками.

Здійснення систематичного огляду використання фінансових стимулів у лікуванні ожиріння та зайвої ваги в людини дало підстави V. Paul-Ebhohimhen, A. Avenell (Paul-Ebhohimhen, Avenell, 2007) стверджувати, що від рівня матеріального стимулювання може

залежати швидкість і якість позбавлення особистісної залежності від надмірного споживання їжі та позбавлення від шкідливих звичок, а отже й не переростання їх у ймовірні девіації або помежові стани.

У дослідницькій площині особливостей харчування та дієтології людини К. Hart, А. Herriot, J. Bishop, Н. Truby (Hart et al., 2003) віднаходять місце і для психологічної детермінації цих екзистенційних процесів, зокрема наголошено значущість вираженої та пропорційної регуляції між харчуванням та дієтою, оскільки будь-яке акцентуйоване переважання одного з них може слугувати причиною появи розладів і адикцій у поведінці людини.

К. Resnikow, А. Jackson, Т. Wang, А. К. De, F. McCarty, W. N. Dudley, Т. Varanowski (Resnikow et al., 2001) пропонують спеціально розроблене мотиваційне інтерв'ю для збільшення споживання фруктів і овочів, зокрема провівши випробування «Їжте все життя». На думку науковців, якраз церква виступає потенційно ефективним каналом для надання і реалізації якісних програм охорони здоров'я афроамериканцям. Оскільки багато церков для темношкірих включають питання охорони здоров'я як складову своєї загальної місії та пропонують різноманітні медичні послуги і програми, то психологічні компоненти приймання людиною їжі та сприймання своєї тілесності цілком суміжні в цьому контексті. Різномпланове втручання, спрямоване на збільшення споживання фруктів і овочів, по суті, спричинилося до зміцнення психофізичного здоров'я та уникнення через церкву девіантних моделей розвитку для значної кількості темношкірих афроамериканців.

Надзвичайно складні й корисні пласти наукової інформації зосереджені у дослідженні V. Folsom, D. Krahn (Folsom, Krahn, 1993), в якому відзначено негативний вплив сексуального та фізичного насильства на розлади харчової поведінки людини. Висвітлені як базові психіатричні симптоми, так і результати порівняння пацієнтів із розладами харчової поведінки та пацієнтів психіатричних стаціонарів. Вказано, що попри істотну подібність багатьох симптомів, все ж таки у пацієнтів психіатричних клінік фізичне і/або сексуальне насилля травмогенніше впливає не лише на рецепцію власного тіла, але й на когнітивно-регулятивні процеси.

Згідно з поглядами R. С. Hall, L. Tice, Т. Р. Beresford, В. Wooley, А. К. Hall, сексуальне насильство у пацієнтів з нервовою анорексією та булімією перебуває у складному континуальному зв'язку,

насамперед у плані негативного впливу на їхню психосоматику та функціонування систем повномірною і багатогранною особистісного самоусвідомлення (самооцінки, саморегуляції, самоакцептації тощо) (Hall et al., 1992).

М. Wiseman, В. Moradi пишуть про специфічний образ свого і чужого тіла та симптоми розладу харчової поведінки у чоловіків із сексуальних меншин, відзначають високу ймовірність корелювання різновидових девіацій між собою, особливо ж тих, що базовані на основних інстинктах (Wiseman, Moradi, 2010).

Висновки і перспективи досліджень. У контексті вивчення девіантної поведінки людини окреме вагоме місце займають харчові адикції, оскільки вони істотно ускладнюють особистісну психо- і соціогенезу. Самоусвідомлення особистості з харчовими розладами відбувається дуже специфічно і проблемно, оскільки затримується базовий людський інстинкт до їжі, тому досить частими є перепади самооцінки, розбалансованість самоакцептації, дифузність самототожнення тощо. Реклама харчових продуктів може виконувати маніпулятивну роль і несприятливо впливати на харчову поведінку людини, стимулюючи девіантно-адиктивний вектор споживання, ідентифікації та самореалізації. Харчові адикції корелюють із розщепленістю модусу самоусвідомлення та виступають гальмівним чинником здоров'я людини і позитивного самоосмислення та самоприйняття нею власної тілесності. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у теоретико-емпіричному вивченні впливів харчових адикцій на девіантогенезу депривованих осіб.

Література

1. Абсалямова, Л.М. (2017). Психологічний аналіз проблем харчової поведінки особистості. *Вісник ХНПУ імені Г. С. Сковороди. Психологія*, 55, 5–12.
2. Абсалямова, Л. М. (2019). Харчова поведінка жінок : розлади та психокорекція. Монографія. Харків : Видавництво «Стильна типографія».
3. Гошовська, Д. (2021). Психологія фемінінної самоакцептації дівчаток-підлітків : монографія. Луцьк : ПП Іванюк В.П.
4. Гошовська, Д., Гошовський, Я. (2021). Психологічні особливості просторово-часової депривації та стигматизації особистості. *Психологічні перспективи*, 38, 10–21.
5. Гошовська, Д., Гошовський, Я. (2022). Психологічні особливості тривожності й саногенності депривованої особистості. *Психологічні перспективи*, 39, 56–68.
6. Гошовський, Я., Гошовська, Д. (2022). Харчова депривація як поліфундаментальне обмеження та блокада біо-, психо- і соціогенезу особистості. *Психічне здоров'я особистості у кризовому суспільстві : збірник матеріалів VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (28 жовтня 2022 року) / уклад. В. С. Бліхар. (с. 81 – 85).* Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ.

7. Armitage, C. (2006). Evidence that implementation intentions promote transitions between the stages of change. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. 2006. 74. 141–151.
8. Armitage, C. J. (2004). Evidence that implementation intentions reduce fat intake: a randomized trial. *Health Psychology*. 2004. 23. 319–323.
9. Glasgow, R. E., Toobert, D. J., Barrera, M., Strycker, L. A. (2004). Assessment of problem-solving. A key to successful diabetes management. *Journal of Behavioral Medicine*. 2004. 27. 477–490.
10. Hastings, G., Stead, M., McDermott, L., Forsyth, A., MacKintosh, A.M., Rayner, M., et al. Review of research on the effects of food promotion to children / 2003. URL: <http://foodstandards.gov.uk/multimedia/pdfs/foodpromotiontochildren1.pdf>
11. Kim, S., Lee, S., Kang, E., Hur, K., Lee, H., Ahn, C., Cha, B., Yoo, J. (2006). Effects of lifestyle modification on metabolic parameters and carotid intima-media thickness in patients with type 2 diabetes mellitus. *Metabolism*. 2006. 5. 1053–1059.
12. Paul-Ebhohimhen, V., Avenell, A. (2007). Systematic review of the use of financial incentives in treatments for obesity and overweight. *Obesity Reviews*. 2007. 23. 1–13.
13. Povey, R., Wellens, B., Conner, M. (2001). Attitudes towards following meat, vegetarian and vegan diets: an examination of the role of ambivalence. *Appetite*. 2001. 37. 15–26.
14. Hart, K., Herriot, A., Bishop, J., Truby H. (2003). Promoting healthy diet and exercise patterns amongst primary school children: a qualitative investigation of parental perspectives. *Journal of Human Nutrition and Dietetics*. 16. 89–96.
15. Resnikow, K., Jackson, A., Wang, T., De, A. K., McCarty, F., Dudley, W. N., Baranowski, T. (2001). A motivational interviewing intervention to increase fruit and vegetable intake through black churches: Results of the Eat for Life Trial. *American Journal of Public Health*. 91. 1686–1692.
16. Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2017). Self-determination theory: Basic Psychological Needs in Motivation Development and Wellness. New York, NY : Guilford Press. [https://www.scirp.org/\(S\(351jmbntvnsjt1aadkposzje\)\)/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=2531959](https://www.scirp.org/(S(351jmbntvnsjt1aadkposzje))/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=2531959)
17. Sparks, P., Shepherd, R. (1992). Self-identity and the theory of planned behavior – assessing the role of identification with green consumerism. *Social Psychology Quarterly*. 55. 388–399.
18. Sparks, P. (2000). Subjective expected utility-based attitude–behavior models: the utility of self-identity. Terry, D.J. and Hogg, M.A. (eds) *Attitudes, Behavior and Social Context: The Role of Norms and Group Membership*. London : Lawrence Erlbaum. 31–46.
19. Tasca, G., Szadkowski, L., Illing, V., Trinneer, A., Grenon, R., Demidenko, N. (2009). Adult attachment, depression and eating disorder symptoms: the mediating role of affect regulation strategies. *Personality and Individual Differences*. Vol. 47. 662–667.
20. Winkielman, P., Berridge, K.C., Wilberger, J.L. (2005). Unconscious affective reactions to masked happy versus angry faces influence on consumption behavior and judgements of value. *Personality and Social Psychology Bulletin*. 31. 121–235.

References

1. Absaliamova, L.M. (2017). Psykholohichniy analiz problem kharchovoi povedinky osobystosti [Psychological analysis of the problems of eating behavior of the individual]. *Visnyk KhNPU imeni H. S. Skovorody. Psykholohiia - Herald of H.S. Skovoroda KhnPU. Psychology*, 55, 5–12. [in Ukrainian].
2. Absaliamova, L. M. (2019). Kharchova povedinka zhinok : rozlady ta psykhokorektsiia [Eating behavior of women: disorders and psychocorrection]. Kharkiv: Vydavnytstvo «Styl'na typohrafiia». [in Ukrainian].

3. Hoshovska, D. (2021). Psykhohohiia femininnoi samoaktseptatsii divchatok-pidlitkiv [Psychology of feminine self-acceptance of adolescent girls]. Lutsk : PP Ivaniuk V.P. [in Ukrainian].
4. Hoshovska, D., Hoshovskyi, Ya. (2021). Psykhohohichni osoblyvosti prostorovo-chasovoi deprivatsii ta styhmatyzatsii osobystosti [Psychological peculiarities of spatio-temporal deprivation and stigmatization of personality]. *Psykhohohichni perspektyvy - Psychological Prospects Journal*, 38, 10–21. [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2021-38-10-21>
5. Hoshovska, D., Hoshovskyi, Ya.(2022). Psykhohohichni osoblyvosti tryvozhnosti y sanohennosti deprivovanoi osobystosti [Psychological peculiarities of anxiety and sanogenicity of the deprived person]. *Psykhohohichni perspektyvy- Psychological Prospects Journal*, 39, 56–68. [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2022-39-hos>
6. Hoshovska, D., Hoshovskyi, Ya. (2022). Kharchova deprivatsiia yak polifundamentalne obmezhenia ta blokada bio-, psykho- i sotsiohenezy osobystosti [Food deprivation as a polyfundamental restriction and blockade of bio-, psycho- and sociogenesis of the individual]. *Psykhichne zdorovia osobystosti u kryzovomu suspilstvi / zbirnyk materialiv VII Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii (28 zhovtnia 2022 roku) - Mental health of the individual in a crisis society: collection of materials of the VII All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (October 28, 2022)*. (pp. 81 – 85). Lviv : LvDUVS. [in Ukrainian].
7. Armitage, C. (2006). Evidence that implementation intentions promote transitions between the stages of change. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. 2006. 74. 141–151.
8. Armitage, C. J. (2004). Evidence that implementation intentions reduce fat intake: a randomized trial. *Health Psychology*. 2004. 23. 319–323.
9. Glasgow, R. E., Toobert, D. J., Barrera, M., Strycker, L. A. (2004). Assesment of problem-solving. A key to successful diabetes management. *Journal of Behavioral Medicine*. 2004. 27. 477–490.
10. Hastings, G., Stead, M., McDermott, L., Forsyth, A., MacKintosh, A.M., Rayner, M., et al. Review of research on the effects of food promotion to children / 2003. URL: <http://foodstandards.gov.uk/multimedia/pdfs/foodpromotiontochildren1.pdf>
11. Kim, S., Lee, S., Kang, E., Hur, K., Lee, H., Ahn, C., Cha, B., Yoo, J. (2006). Effects of lifestyle modification on metabolic paremeters and carotid intima-media thickness in patients with type 2 diabetes mellitus. *Metabolism*. 2006. 5. 1053–1059.
12. Paul-Ebhohimhen, V., Avenell, A. (2007). Systematic review of the use of financial incentives in treatments for obesity and overweight. *Obesity Reviews*. 2007. 23. 1–13.
13. Povey, R., Wellens, B., Conner, M. (2001). Attitudes towards following meat, vegetarian and vegan diets: an examination of the role of ambivalence. *Appetite*. 2001. 37. 15–26.
14. Hart, K., Herriot, A., Bishop, J., Truby H. (2003). Promoting healthy diet and exercise patterns amongst primary school children: a qualitative investigation of parental perspectives. *Journal of Human Nutrition and Dietetics*. 16. 89–96.
15. Resnikow, K., Jackson, A., Wang, T., De, A. K., McCarty, F., Dudley, W. N., Baranowski, T. (2001). A motivational interviewing intervention to increase fruit and vegetable intake through black churches: Results of the Eat for Life Trial. *American Journal of Public Health*. 91. 1686–1692.
16. Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2017). Self-determination theory: Basic Psychological Needs in Motivation Development and Wellness. New York, NY : Guilford Press. [https://www.scirp.org/\(S\(351jmbntvnsjt1aadkposzje\)\)/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=2531959](https://www.scirp.org/(S(351jmbntvnsjt1aadkposzje))/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=2531959)
17. Sparks, P., Shepherd, R. (1992). Self-identity and the theory of planned behavior – assessing the role of identification with green consumerism. *Social Psychology Quarterly*. 55. 388–399.

18. Sparks, P. (2000). Subjective expected utility-based attitude–behavior models: the utility of self-identity. *Terry, D.J. and Hogg, M.A. (eds) Attitudes, Behavior and Social Context: The Role of Norms and Group Membership*. London : Lawrence Erlbaum. 31–46.

19. Tasca, G., Szadkowski, L., Illing, V., Trinneer, A., Grenon, R., Demidenko, N. (2009). Adult attachment, depression and eating disorder symptoms: the mediating role of affect regulation strategies. *Personality and Individual Differences*. Vol. 47. 662–667.

20. Winkielman, P., Berridge, K.C., Wilberger, J.L. (2005). Unconscious affective reactions to masked happy versus angry faces influence on consumption behavior and judgements of value. *Personality and Social Psychology Bulletin*. 31. 121–235.

Received: 13.09.2022

Accepted: 28.09.2022